

Jezdność

czyli ...

**jak ocenić
przydatność konia?**

Do czego?

Koń artyleryjski

Koń gospodarski

Koń juczny

Koń kareciany – Koń zaprzęgowy

Koń kawaleryjski (koń rycerski)

Koń łowiecki

Koń skoczek

Koń ujeżdzeniowy

Koń wierzchowy

Koń woltyżerski

Koń wkkw

Koń wyścigowy

itd...

Konie sportowe – użytkowanie wierzchowe

- Koń rajdowy
- Koń skoczek
- Koń ujeżdżeniowy
- Koń wkkw

Od każdego z tych koni oczekujemy innych cech użytkowych, **innej jezdności**

Jezdność*

**przydatność do użytkowania wierzchowego;
cechy konia umożliwiające mu współpracę
z jeźdźcem**

- **cechy eksterieru** – budowa anatomiczna, mechanika układu ruchu, elastyczność i miękkość „noszenia”
- **cechy interieru** – podatność na naukę, zdolność szybkiego uczenia i chęć współpracy z jeźdźcem.

*(niem. Rittigkeit, ang. rideability, w staropol. jezdni, konie jezdne)

**Koń jezdny to taki, który pracując nie
zmusza jeźdźca do nadmiernego wysiłku fizycznego**

Celem selekcji jest znalezienie konia, który w określonej dyscyplinie:

- ma potencjał do startu w konkursach GP
- ma budowę pozwalającą na długie użytkowanie
- ma funkcjonalną budowę i poprawny mechanizm ruchu, co pozwala osiągnąć dobre wyniki
- ma atrakcyjny eksterier, łączący w sobie subtelność, szlachetność i jakość
- ma charakter przejawiający się chęcią do pracy, chęcią do maksymalnego wysiłku - ambicją, a jednocześnie z łagodnym usposobieniem wobec ludzi i chętnie z nimi współpracujący

Standardowe cech selekcyjne dla koni ujeżdżeniowych, skokowych i wkkw

- pokrój
- ruch/skoki
- charakter

Jakie cechy najbardziej ułatwiają
użytkowanie sportowe?

Koń ujeżdzeniowy

- Wpisany w prostokąt
- W długich liniach, o proporcjonalnej budowie (1:1:1 pomiędzy przodem, kłodą a zadem – duże znaczenie w posadzeniu jeźdźca na środku grzbietu konia)
- **Wyniosły** – (Uphill – linia grzbietu wznosząca się od zadu w stronę kłębu)
- **Długonożny**
- **O lekkim połączeniu głowy i szyi**
- Szyja długa, odpowiednio **uniesiona** i zaokrąglona, z umięśnioną górną linią
- Silna budowa, mocne umięśnienie grzbietu, odpowiednio ukształtowane lędźwie
- Prawidłowe, twarde kopyta i odpowiednio skątowne pięciny
- Atrakcyjny wygląd

Koń skokowy

- Wpisany w prostokąt
- W długich liniach, o proporcjonalnej budowie
- **Horyzontalna** linia grzbietu
- Długa szyja, **lekko uniesiona** i zaokrąglona, z umięśnioną górną linią
- Silna budowa, mocne umięśnienie grzbietu, odpowiednio ukształtowane lędźwie
- Prawidłowe, twarde kopyta i odpowiednio skątowne pięciny
- Najlepsze konie skokowe są niezbyt dużego kalibru

Koń ujeżdzeniowy

- Umięśniony, zaokrąglony
- Kadencja i duża ekspresja, zdolności do zebrania
- Równowaga i samoniesienie
- Pracuje w wysokim ustawieniu, często z „ciasną szyją”
- Bardzo **dobra jakość wszystkich chodów**, szybka praca zadu, swoboda łopatek, lekkość ruchu, **potencjał do pasażu i piaffu**, elastyczność – ruch przechodzący przez całe ciało, duża chęć do pracy i do ruchu naprzód
- Koncentracja na jednej dyscyplinie
- W rodowodzie niższy procent pełnej krwi
- Trening siłowy i ekspresja (zebranie i kadencja)
- Zwycięzca jest wyłoniony bezpośrednio po konkursie

Koń wkkw

- Szczupły, atletyczny
- Mniej ekspresji w ruchu, mniejsze zdolności do zebrania
- Duża równowaga i koordynacja
- Pracuje we względnym ustawieniu (bardziej w poziomie), często z dłuższą szyją
- Odwaga, duży potencjał ruchowy **w galopie**, skoczność
- Trening w trzech dyscyplinach, wszechstronność
- Zaawansowany w pełną krew
- Trening szybkościowy i wytrzymałościowy
- Po próbie ujeżdżenia gotowość do kontynuowania próby terenowej i skokowej

Ruch konia ujeżdżeniowego i skokowego:

Koń ujeżdżeniowy

- W **ruchu** może z łatwością wydłużyć i skrócić wykrok, bez utraty taktu, równowagi i samoniesienia
- **Wyniosły przód**
- Utrzymuje prawidłową postawę
- Porusza się lekko we wszystkich chodach
- Wykazuje elastyczność stawów, zaangażowanie zadu, swobodę łopatki, z lekkim uniesieniem nadgarstka

Koń skokowy

- W **galopie** może z łatwością wydłużyć i skrócić skoki (foule), bez utraty taktu, równowagi i samoniesienia
- Utrzymuje bardziej **horyzontalną pozycję** kłody. Często wyjątkowe konie skokowe są przebudowane
- **Galop** ma lekki, w równowadze, bez nadmiaru pracy przodu

Cechy interieru

- Sposób reagowania na pomoce
- Rozluźnienie (i powrót do niego)
- Chęć współpracy z jeźdźcem,
- Zaufanie
- Umiejętność szybkiego zrównowazenia się pod jeźdźcem w każdym rodzaju chodów
- Zdolność uczenia się
- Podatność na naukę
- Odporność na obciążenia

Posłuszeństwo

Dodatkowe cechy interieru konia skokowego:

- Silny charakter z duchem walki, ale o zrównoważonym temperamentcie.
- Duże, jasne, nieco wypukłe oko o szerokim polu widzenia, ale z umiejętnością szybkiej koncentracji
- Odwaga i chęć do wykonania zadania
- Uwaga i czujność, często przy pierwszych wolnych skokach zachowuje się z rezerwą.
- Inteligencja - koń skokowy szacuje i ocenia skok, dzięki rutynie i zaufaniu do jeźdźca nabiera pewności siebie
- Wrażliwość, ale równocześnie odporność na ból
- Respektowanie drągów

POSŁUSZEŃSTWO

Posłuszeństwo nie oznacza podporządkowania, lecz akceptację przejawiającą się:

- pilnością, gotowością do pracy i zaufaniem,
- harmonią, lekkością i łatwością ruchu, (wyprostowanie, tendencja do ruchu „pod górę”, równowaga),
- akceptacją kieżna oraz lekkością przodu (pozostawanie przed łydkami jeźdźca, wejście na kontakt, rozluźniona potylicy, samoniesienie).

Błędy:

- opór, ewentualnie uciekanie przed ręką jeźdźca
 - ustawienie „nad” lub „za wędzidłem
 - wystawianie języka
 - zgrzytanie zębami

Skala ocen - **posłuszeństwo**:

- 10 - wybitny
- 9 - bardzo dobry
- 8 - dobry
- 7 - dosyć dobry
- 6 - zadowalający
- 5 - dostateczny
- 4 - niedostateczny
- 3 - prawie zły
- 2 - zły
- 1 - bardzo zły

Dozwolone jest wystawianie ocen połówkowych – 0,5

Oceny

DOBRY, BARDZO DOBRY, WYBITNY

Oceny wysokie – 8, 9 lub 10 – przyznawane są, jeśli koń sprawia wrażenie, jakby wykonywał wszystkie ruchy z własnej woli. Podczas przejazdu jeździec jest w stanie prowadzić konia w taki sposób, aby pozostawał on stale przed pomocami, przy doskonałej równowadze i samoniesieniu. Wszystkie ruchy charakteryzują się harmonią i lekkością. Kryteria skali wyszkolenia są wyraźnie spełnione.

DOSYĆ DOBRY - 7

Zasadniczo jeździec jest w stanie prowadzić konia bez widocznego napięcia, a koń przez większą część przejazdu wykazuje się posłuszeństwem. Koń w większości pozostaje przed pomocami jeźdźca, utrzymując równowagę i samoniesienie. Mogą wystąpić nieznaczne zaburzenia w jednym-dwóch ćwiczeniach.

Oceny

ZADOWALAJĄCY - 6

Posłuszeństwo ocenia się jedynie jako zadowolający, jeśli koń dość posłusznie wykonuje program, ale prezentuje raczej spłaszczony ruch, miewa problemy z kontaktem na wędzidle, nie utrzymuje potylicy w najwyższym punkcie oraz wykazuje pewne skrzywienie czy napięcie w potylicy.

NISKIE OCENY – 5 i niżej

Ocena za posłuszeństwo nie powinna być wyższa niż 5, jeśli wystąpiły poważne błędy w ważnych ruchach programu – np. koń nie akceptuje pomocy.

Jeszcze niższe oceny za posłuszeństwo przyznaje się, gdy koń jest wyraźnie nieposłuszny lub niedostatecznie wyszkolony – nie akceptuje pomocy jeźdźca lub wykazuje brak zaufania i zrozumienia stawianych mu zadań.

Cechy interieru

- Sposób reagowania na pomoce
- Rozluźnienie (i powrót do niego)
- Chęć współpracy z jeźdźcem,
- Zaufanie
- Umiejętność szybkiego zrównoważenia się pod jeźdźcem w każdym rodzaju chodów
- Zdolność uczenia się
- Podatność na naukę
- Odporność na obciążenia

Zależne
w dużym stopniu
od szkolenia

Posłuszeństwo

Określony stopień jezdności
jest związany z szybkością wypracowania
poszczególnych punktów skali szkoleniowej.

Opracował: Wacław Pruchniewicz